

regio- novosti

broj 1, ožujak 2013.

SADRŽAJ

AKTUALNA TEMA

Županijske razvojne strategije 2011.-2013.

REGIO-ANALIZA

Regionalni BDP po stanovniku, 2010.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Uspješni projekti

REGIO-POJMOVNIK

Evaluacija ili vrednovanje

OBAVIJESTI

Događanja / Obrazovanje

REGIO-PUBLIKACIJE

Towards Open Regionalism in South East Europe

Strateški programi lokalnog razvoja - hrvatska iskustva

Participativno upravljanje za održivi razvoj

Čuvajmo okoliš - razmislite prije ispisa ove publikacije!

Županijske razvojne strategije 2011.-2013.

Krajem 2011. godine Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva (danas Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - MRRFEU), nadležno za regionalni razvoj, pokrenulo je zajedno s Ekonomskim institutom, Zagreb (EIZ) izradu studije pod naslovom „Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske”. Studijom je ocijenjen sustav strateškog planiranja i financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u Hrvatskoj. Nastajala je interaktivno, uz razmjenu mišljenja članova projektnog tima MRRFEU-a i EIZ-a, a obuhvaća rezultate ankete, intervjua, radionice, te pisane materijale. Studija je završena u svibnju 2012. Dostupna je na <http://www.mrrfeu.hr> i <http://www.eizg.hr>.

Istraživanje je imalo dva osnovna cilja. Prvi je cilj unaprijediti vođenje nacionalne politike regionalnog razvoja na osnovi iskustava stečenih u prethodnom razdoblju, a drugi je identificirati nove mogućnosti financiranja regionalnih i lokalnih razvojnih projekata te unaprijediti sustav njihovog višegodišnjeg planiranja. Rezultati istraživanja su mnogobrojni: formulirane su preporuke za unapređenje metodologije izrade županijskih razvojnih strategija (ŽRS) i postupka *ex-ante* evaluacije, odnosno prethodnog vrednovanja; izabrani su i opisani primjeri dobre prakse postupka izrade ŽRS-a i *ex-ante* evaluacije; pripremljene

su Upute za izradu i sadržaj izvještaja županija o provedbi ŽRS-a na osnovi kojih će županije izvještavati MRRFEU, a taj je proces uključivao interakciju suradnika EIZ-a, djelatnika MRRFEU-a i predstavnika županija i lokalnih jedinica; formulirane su preporuke za unapređenje sustava planiranja i financiranja razvojnih projekata na regionalnoj razini u Hrvatskoj.

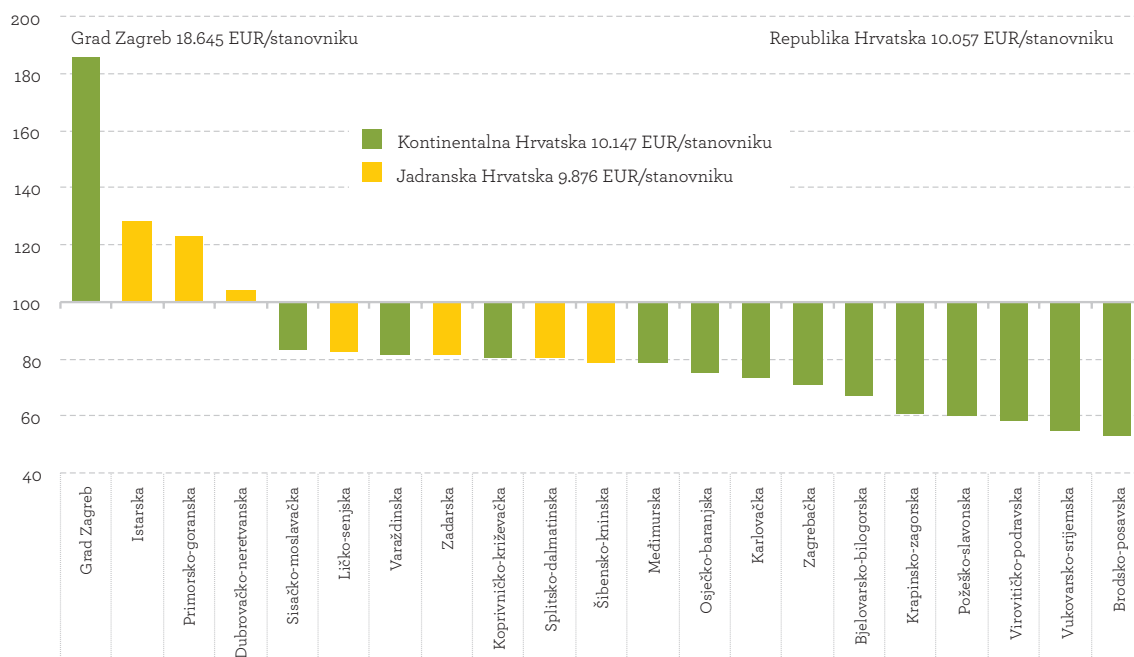
Sve županije u Republici Hrvatskoj, uključujući Grad Zagreb, usvojile su i provode ŽRS-ove za razdoblje 2011.-2013. Većina razvojnih dokumenata predstavlja kontinuitet razvojnog planiranja u županijama te se temelji na participativnoj metodologiji koja se godinama razvija i prilagođava hrvatskom kontekstu. Najveći problemi razvojnog planiranja nisu više u primjeni odgovarajuće metodologije i pripremi razvojnih dokumenata, već u njihovoj provedbi. Istraživanjem su se stoga nastojali identificirati zajednički problemi planiranja u županijama, koji izravno utječu na provedivost razvojnih dokumenata, kako bi se Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja ŽRS-a mogao metodološki unaprijediti. Županije su kao najveće probleme izdvajale poteškoće s izradom akcijskog plana, financijskog okvira i plana, kao i nepovezanost strategije i proračuna pa su i preporuke usredotočene na načine rješavanja tih pitanja. Osim toga, procesi planiranja razvoja i planiranja proračuna danas su povezani Zakonom o fiskalnoj odgovornosti i nije ih više moguće odvojeno pripremati i provoditi. ■

Regionalni BDP po stanovniku, 2010.

Od 1. siječnja 2013. godine primjenjuje se nova statistička klasifikacija prostornih jedinica prema kojoj se Republika Hrvatska dijeli na dvije statističke regije (2. razina): Jadransku Hrvatsku i Kontinentalnu Hrvatsku (formiranu spajanjem dosadašnje statističke regije Sjeverozapadne Hrvatske sa statističkom regijom Središnje i Istočne Hrvatske). BDP po stanovniku u Hrvatskoj je u 2010. godini iznosio 73.277 kuna (10.057 eura), pri čemu je Kontinentalna Hrvatska sudjelovala sa 67,4 posto, a Jadranska s 32,6 posto. Gotovo polovica BDP-a Kontinentalne Hrvatske 2010. godine ostvaruje se u Gradu Zagrebu. S obzirom na ostvareni BDP po stanovniku, statističke regije ne odstupaju značajno od nacionalnog prosjeka. Tako je 2010. godine BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske iznosio 73.934 kune (10.147 eura), 0,9

posto iznad nacionalnog prosjeka. Jadranska Hrvatska imala je 71.956 kuna (9.876 eura) BDP-a po stanovniku, 1,8 posto ispod nacionalnog prosjeka. Značajnije razlike u vrijednosti BDP-a po stanovniku prisutne su među županijama. Osim Grada Zagreba, koji je sa 135.853 kuna (18.645 eura) BDP-a po stanovniku za 85,4 posto iznad nacionalnog prosjeka, iznadprosječni BDP po stanovniku ostvaruju i tri županije Jadranske Hrvatske: Istarska (28,2 posto iznad nacionalnog prosjeka), Primorsko-goranska (22,7 posto iznad nacionalnog prosjeka) i Dubrovačko-neretvanska županija (4 posto iznad nacionalnog prosjeka). Županije s najnižim BDP-om po stanovniku 2010. godine bile su Brodsko-posavska s 53,3 posto i Vukovarsko-srijemska županija s 54,9 posto nacionalnog prosjeka. ■

Slika 1. BDP po stanovniku za hrvatske statističke regije i županije, 2010., RH=100

Izvor: DZS, veljača 2013.

Uspješni projekti

Regio-Stars Awards 2012. – Europska komisija svake godine dodjeljuje nagrade za najbolje projekte financirane iz strukturnih fondova¹. U nastavku je sažetak jednog od nagrađenih projekata u 2012. godini: „O4O - Mobilizacija starijih ljudi za pomoć starijim ljudima” (*Mobilising older people to help older people*). Odabrani projekt zanimljiv je svima koji se bave razvojem u perifernim područjima, npr. otocima, brdsko-planinskim i pograničnim područjima koja često imaju poteškoće s prometnom povezanošću i depopulacijom.

Projekt O4O istraživao je kako pomoći lokalnim zajednicama u pružanju potrebnih usluga, mobilizacijom starijih građana koji bi pomagali drugim starijim građanima. U projekt su bili uključeni partneri iz Finske, Grenlanda, Sjeverne Irske, Škotske i Švedske. U usporedbi s urbanim područjima, pružanje usluga starijima u ruralnim područjima još je veći izazov zbog visokih troškova putovanja u udaljena područja, te pronalaska i zadržavanja stručnih kadrova.

U provedbi projekta polazilo se od pretpostavke da građani iste dobne skupine mogu bolje procijeniti koje su im usluge i aktivnosti potrebne. Radeći sa skupinama starijih građana u ruralnim zajednicama, projekt O4O aktivirao je njihove vještine, iskustva i znanja kako bi se identificirali prioriteti u pružanju potrebnih usluga. Mjere su uključivale programe poput prijevoza u zajednici, centara za starije građane, programa pomoći i prijateljstva, volontiranja u pružanju pomoći starijim građanima te projekata vezanih uz povijest i kulturu. Projekt O4O nastojao je osigurati održivost

stvorenih usluga. Pripremljeni su priručnici i vodiči, a izgrađeni su i kapaciteti koji će osigurati pružanje tih usluga i u budućnosti, kao i njihov prijenos drugim zajednicama, što će pomoći razvoju sličnih inicijativa. Radni materijali nastali tijekom projekta dostupni su na web stranicama projekta <http://www.o4os.eu/>. ■

Izbor za najuspješniji lokalni EU projekt u Hrvatskoj 2010.-2012.

– Europska unija je kroz različite programe pomoći u proteklih petnaest godina dodijelila 1,30 milijardi eura za financiranje projekata u Republici Hrvatskoj. Primjerima uspješnih projekata želi se pokazati konkretan utjecaj tih sredstava na poboljšanje životnih uvjeta lokalne zajednice, krajnjih korisnika te hrvatskih građana u cjelini. Također se želi pokazati širok raspon područja koja je moguće financirati fondovima Europske unije te time potaknuti sve potencijalne korisnike da se prijave za sredstva iz europskih fondova. Na web stranicama Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije predstavljeni su odabrani projekti u Hrvatskoj, koji pokrivaju brojna područja - izgradnju kapaciteta, ljudska prava, zapošljavanje, poduzetništvo i drugo. Važno je prepoznati ulogu lokalnog stanovništva kao potencijalnih subjekata koji mogu sudjelovati u projektnim aktivnostima, bilo kao investitori ili kao korisnici kvalitetnije usluge ili dobra, u cilju razvoja regije i podizanja kvalitete života stanovništva. Više informacija o projektima i natječaju možete pronaći na <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=1347>. ■

¹ Više informacija o Regio-Stars nagradi i nagrađenim projektima možete pronaći na: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/regions_for_economic_change/regiostars_en.cfm.

Evaluacija ili vrednovanje

Što je evaluacija ili vrednovanje?

Pojmovi evaluacija i vrednovanje koriste se kao sinonimi, a u kontekstu životnog ciklusa razvojnih politika, programa i projekata, obilježavaju fazu koja nastupa nakon provedbe. Kod programa povezanih s fondovima EU-a obavezan je postupak vrednovanja prije početka provedbe programa, odnosno tijekom procesa planiranja (*ex-ante evaluacija*). Kako se radi o višegodišnjim razvojnim dokumentima, često se traži izvještaj o vrednovanju tijekom provedbe (*interim evaluacija*) i nakon provedbe programa (*ex-post evaluacija*). Ovisno o mogućnostima i potrebama, *ex-post* evaluacija ponekad se obavlja u zadnjoj godini provedbe razvojnog programa, kako bi se prikupile informacije o uspješnosti, važne za izradu programa u novom provedbenom razdoblju. Evaluacijski izvještaji pružaju informacije potrebne za pokretanje novog ciklusa programiranja.

Koji su kriteriji vrednovanja?

Standardni kriteriji vrednovanja obuhvaćaju ocjenjivanje značaja, efikasnosti, efektivnosti, održivosti i korisnosti politike, programa i/ili projekta u kontekstu utvrđenih ciljeva. Vrednovanje se provodi kao neovisna analiza okruženja, ciljeva, rezultata, aktivnosti i uloženi sredstava, radi donošenja zaključaka na kojima će se temeljiti buduće odluke.

Koji je cilj vrednovanja? Cilj je vrednovanja unaprijediti kvalitetu, djelotvornost i dosljednost provedbe razvojnih programa. Postupak vrednovanja ima dvostruku ulogu: s jedne strane stvara osnovu za unapređenje kvalitete politike i programiranja, a s druge predstavlja sredstvo

za potvrdu ciljeva i rezultata. Ključno pitanje vrednovanja jest: „Činimo li sve što treba i kako treba?” Na to pitanje nema izravnog odgovora zbog kompleksnosti razvojnih poslova i niza međuovisnosti u njihovom provođenju. Stoga je provedbu razvojnih aktivnosti potrebno razmotriti na temelju niza pitanja, a odgovore prikupiti od što šireg broja dionika, prvenstveno onih koji sudjeluju u razvojnim aktivnostima. Osnovna pitanja povezana s provedbom strateških programa razvoja obično započinju pitanjima ŠTO, KAKO i TKO? Potrebno je provjeriti i koliko su institucionalne strukture i provedbeni sustav odgovarali zadacima provedbe i praćenja provedbe.

Načela vrednovanja su cjelovitost i neovisnost; kredibilitet koji jamče stručne i neovisne osobe; transparentnost postupka, uključujući širenje rezultata; uključivanje ključnih dionika radi dobivanja što različitijih gledišta i sagledavanja korisnosti politike, programa ili projekta; korisnost rezultata vrednovanja; te sažeto, jasno i pravovremeno informiranje javnosti.

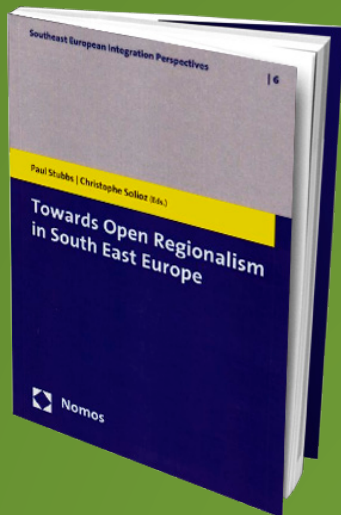
Tko vrednuje? Vrednovanje u pravilu provode vanjski stručnjaci ili stručnjaci koji nisu izravno uključeni u provedbu programa. Postoje različita iskustva i stajališta vezana uz neovisnost evaluatora. Posebno se ističe problem odnosa evaluatora i naručitelja, čiju uspješnost evaluator treba objektivno ocijeniti, a koji ga istovremeno angažira i plaća za naručeni izvještaj. Stoga posao evaluatora zahtijeva visoku razinu stručnosti i sposobnosti argumentiranog izražavanja. Krajnji je cilj evaluacije unapređenje kvalitete razvojnog procesa.

Događanja

- **AESOP-Association of European Schools of Planning**, <http://www.aesop-planning.eu>
Joint AESOP/ACSP Congress 2013 „Planning for Resilient Cities and Regions”, 15.-19. srpnja 2013., Dublin, Irska, <http://aesop-acspdublin2013.com/>
- **ERSA-European Regional Science Association**, <http://www.ersa.org>
ERSA-Hrvatska sekcija, http://www.zg.hgk.hr/HGK/ersa_nova/index.html,
kontakt: Irena Đokić, idokic@eizg.hr
53rd ERSA Congress „Regional Integration: Europe, the Mediterranean and the World Economy”, 27.-31. kolovoza 2013., Palermo, Italija, <http://www.ersa.org/ersa-congress/>
- **EURA-European Urban Research Association**, <http://www.eura.org>
kontakt za Hrvatsku: Dubravka Jurlina-Alibegović, djurlina@eizg.hr
EURA Conference 2013 „Cities as Seedbeds of Innovation”, 3.-6. srpnja 2013., Enschede, Nizozemska, <http://www.eura2013.org>
- **RSA-Regional Studies Association**, <http://www.regionalstudies.org/>
RSA predstavnica za Hrvatsku: Marijana Sumpor, msumpor@eizg.hr
RSA European Conference 2013 „Shape and be Shaped: The Future Dynamics of Regional Development”, 5.-8. svibnja 2013., University of Tampere, Finska, <http://www.regionalstudies.org/conferences/conference/rsa-european-conference-2013>
RSA International Conference 2013, 16.-18. prosinca, 2013., UCLA, Los Angeles, SAD, <http://www.regionalstudies.org/conferences/conference/rsa-international-conference-2013>
RSA-Hrvatski godišnji forum regionalnih istraživanja 2013. – Ekonomski institut, Zagreb, najava - lipanj 2013.

Obrazovanje

- **Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković”**
Poslijediplomski specijalistički studij „Europske integracije, regionalni i lokalni razvoj”, <http://oet.unipu.hr/index.php?id=106>
- **Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Teramu (Italija)**
Združeni poslijediplomski sveučilišni studij Sociologije regionalnog i lokalnog razvoja, <http://www.unizd.hr/sociologija/Doktorskistudij/tabid/3165/Default.aspx>
- **Sveučilište u Zagrebu**
Centar za poslijediplomske studije, sveučilišni interdisciplinarni poslijediplomski specijalistički studij „Upravljanje gradom”, <http://www.unizg.hr/upravljanje-gradom/>
Ekonomski fakultet, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalni ekonomski razvoj”, <http://www.efzg.unizg.hr/default.aspx?id=7460>
Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, poslijediplomski doktorski studij „Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja”, http://www.pmf.unizg.hr/geog/nastava/poslijediplomska_nastava
Fakultet političkih znanosti, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalna demokracija i razvoj”, <http://www.fpzg.unizg.hr/index.php?q=/studiji/poslijediplomski/specijalisticki-studiji/lokalna-demokracija-i-razvoj>
- **EEF – Europski edukacijski forum, Hrvatska**
Organizacija seminara i radionica za regionalnu i lokalnu razinu: Regionalna politika EU i strukturni fondovi, Strateško planiranje i upravljanje, Upravljanje projektnim ciklusom, <http://www.eef.hr>

Towards Open Regionalism in South East Europe

Paul Stubbs i Christophe Solioz, ured., 2012, *Towards Open Regionalism in South East Europe*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, ISBN 978-3-8329-6597-6. Knjiga *Prema otvorenom regionalizmu u jugoistočnoj Europi* sadrži niz povezanih osvrti o mogućnostima i problemima novih oblika regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi. Obradene su razne teme kao što su: ekonomija, kriminal, granice, kultura i civilno društvo, u okviru kojih autori istražuju naznake „otvorenog regionalizma”. Knjiga nastoji nadrasti granice objektivističkih naznaka regionalizma koje se sastoje od skupine odnosa među suverenim nacionalnim državama.
http://www.nomos-shop.de/_assets/downloads/9783832965976_lese01.pdf

Strateški programi lokalnog razvoja - hrvatska iskustva

Irena Đokić, Ivana Rašić Bakarić i Jelena Šišinački, 2010, *Strateški programi lokalnog razvoja - hrvatska iskustva*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk i Ekonomski institut, Zagreb, ISBN 978-953-222-365-1, 978-953-6030-39-2. U knjizi se prikazuju iskustva primjene metodologije participativnog pristupa izradi strateških razvojnih dokumenata na lokalnoj razini. Prvenstveno je namijenjena djelatnicima lokalne i regionalne samouprave, ali i svima koji na bilo koji način sudjeluju u procesu strateškog planiranja i upravljanja na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Prvi dio knjige bavi se teorijom planiranja i programiranja u europskom i hrvatskom kontekstu, a u drugom su dijelu knjige prikazani odabrani slučajevi iz hrvatske prakse.
http://www.superknjizara.hr/index.php?page=knjiga&id_knjiga=51606

Participativno upravljanje za održivi razvoj

Željka Kordej-De Villa, Paul Stubbs i Marijana Sumpor, ured., 2009, *Participativno upravljanje za održivi razvoj*, Zagreb: Ekonomski institut, Zagreb, ISBN 978-953-6030-38-5. Osnovni je cilj ove knjige ukazati na širok raspon tema vezanih uz upravljanje održivim razvojem te doprinijeti razumijevanju i dijalogu između različitih disciplina jer je za istraživanje koncepta održivosti nužna interdisciplinarnost. Glavni motiv pisanju bio je promaknuti činjenice da različiti oblici upravljanja i odlučivanja mogu utjecati na kvalitetu ishoda te da sam način odlučivanja može doprinijeti ili priječiti ostvarivanje ciljeva održivosti.
<http://www.eizg.hr/hr-HR/Participativno-upravljanje-za-odrzivi-razvoj-472.aspx>

Poziv

Ako ste došli do zanimljivih znanstvenoistraživačkih spoznaja i rezultata, provodite uspješan razvojni projekt i želite podijeliti informacije o tome, ili pripremate događaj o kojem želite informirati kolegice i kolege, slobodno nam prosljedite informaciju koju ćemo rado uključiti u jedan od sljedećih brojeva **regio-novosti**.